

bakkerij/bakery	adres/address	telefoon/phone
Goiris	Vennestraat 120 - 3600 Genk	089/35 21 63
Tomassen	Landwaartslaan 57 - 3600 Genk	089/35 48 65
Kuypers-Pauwels	Bevrijdingslaan 111 - 3665 As	089/65 71 78

NL Taart voor de deportatie van joodse vluchtelingen

Het was met gemengde gevoelens dat ik een verzoek ontving om te schrijven over mijn verblijf in Zwartberg, in de provincie Limburg, begin 1941. Destijds was ik een jong Joods kind, kort daarvoor uit Duitsland naar België gesmokkeld om te ontsnappen aan de antisemitische vervolgingen van het naziregime.

Het bleek een kortstondig uitstel te zijn. In mei 1940, een paar maanden na onze aankomst in Antwerpen, viel Duitsland België – en Nederland, Frankrijk en Luxemburg binnen, wat na een korte strijd eindigde in een complete Duitse overwinning. We leefden opnieuw onder de heerschappij van de nazi's. De Duitse autoriteiten verloren geen tijd bij het opleggen van anti-joodse maatregelen die elk aspect van ons bestaan beperkten. In december 1940 bevalen de Duitse bezetters de deportatie naar Limburg van enkele duizenden recent aangekomen vluchtelingen die in Antwerpen vertoefden. Mijn moeder en ikzelf waren onder hen. Op 31 december 1940 moesten wij ons aanmelden in het station van Antwerpen, maar de trein vertrok pas vele uren later.

We kregen woningen toegewezen in Zwartberg. We moesten elke dag aan de politie rapporteren om onze voortgezette aanwezigheid in het dorp aan te geven. Er was geen voedsel of verwarming beschikbaar – we moesten op alle mogelijke manieren voor onszelf zorgen. Op aandringen van het schoolhoofd, Jean-Pierre Grieten, gingen de Joodse kinderen naar de plaatselijke school, waar hij hen soms voedsel aanbood. Maar de volwassenen mochten niet werken en hadden geen manier om geld te verdienen. De honger was voortdurend aanwezig.

Ik heb geen duidelijke herinneringen aan de re-deportatie naar Antwerpen. Wel weet ik dat alleen vrouwen en kinderen werden teruggestuurd, terwijl de mannen in Limburg werden gehouden. Aan sommige mannen werd toegestaan om een paar weken later terug te keren naar Antwerpen. Kort geleden had ik contact met het kunstenaarsduo Denicolai & Provoost, die zich niet van deze geschiedenis bewust waren. Ik waardeer hun interesse in de Limburgse geschiedenis van de Holocaust, evenals hun plannen om haar te herdenken met een speciale taart die op symbolische wijze deze gebeurtenissen oproept.

— Gerda Bikales

2018 Livingston, NJ USA

EN Cake for the deportation of Jewish refugees

It was with mixed emotions that I received a request to write about my stay in Zwartberg, Limburg Province, in early 1941. I was a young Jewish child at the time, recently smuggled out of Germany into Belgium to escape the anti-Semitic persecutions of the Nazi regime.

It proved to be a short-lived reprieve. In May 1940, a few months after our arrival in Antwerp, Germany attacked Belgium – and Holland, France, and Luxembourg – occupying these countries after a short war that ended in a complete German victory. We were again living under Nazi rule.

The German authorities lost no time imposing anti-Jewish regulations that restricted every aspect of our existence. In December 1940, the German occupants ordered the deportation to Limburg of several thousand recently arrived refugees living in Antwerp. My mother and I were among them. We had to report to Antwerp railway station on December 31, 1940, but the train did not depart until many hours later.

We were assigned housing in Zwartberg. We had to report to the police every day to indicate our continued presence in the village. Neither food nor heat was provided – we had to fend for ourselves in any way we could. At the insistence of the school principal, Jean-Pierre Grieten, the Jewish children went to the local school where the principal sometimes offered them food. But the adults were not allowed to work and had no way to earn money. Hunger was a constant presence.

I have no clear memories of the re-deportation to Antwerp. I do know that only women and children were sent back, while

the men were kept in Limburg. Some men were allowed to return to Antwerp a few weeks later.

Recently, I have been in touch with the artists Denicolai & Provoost who were not aware of this history. I appreciate their interest in Limburg's Holocaust, and their plans to commemorate that part of our history with a special cake that will symbolically evoke these events.

— Gerda Bikales

2018 Livingston, NJ USA

bakkerij/bakery	adres/address	telefoon/phone
Bij den bakker Tomassen	Rozenkranslaan 148 - 3600 Genk Landwaartslaan 57 - 3600 Genk	089/30 55 50 089/35 48 65

NL Verzets- taart

Verzet tegen een vijand is iets van alle tijden. Het lijkt dan ook verwonderlijk dat men in Vlaanderen na de oorlog het bestaan van een verzetsbeweging zo in vraag stelde. "Was er wel verzet?" en "Hoe zag dat verzet eruit?" Tijdens de Achttiendaagse Veldtocht vielen meer dan vijfduizend doden. De vlucht van duizenden burgers verhoogde het dodensaldo met nog eens meer dan vijfduizend onschuldige mensen. Achtentwintig Genkenaren sneuvelden als militairen in de oorlogsjaren. Na de capitulatie van het Belgische Leger op 28 mei 1940 raakten duizenden jongens in Duitse krijgsgevangenschap. Uiteraard ontstond aldus een basis voor later verzet. Maar even natuurlijk was er bij het begin van de oorlog van organisatie tegen de vijand nog niet echt sprake.

De Duitsers hadden het land in een Blitzkrieg overrompeld. De tegenkrachten moesten op adem komen. Toch was er heel snel sprake van verzet: wegwijzers werden omgedraaid zodat oprukkende Duitse troepen van slag waren; RAF-tekens werden aangebracht, eerste contacten tussen verzetslui gelegd; tricolore speldjes of lintjes gaven aan dat in België mensen leefden die hun onafhankelijkheid gerespecteerd wilden zien.

We moeten echter wachten tot 1941 voor er van echte organisatie in verzetsgroepen sprake is. Na een voorzichtig aftasten ontstaan de twee voornaamste verzetsbewegingen: de Belgische Nationale Beweging (BNB) (en het Onafhankelijkheidsfront (OF).

Organisatie, groeperingen

De BNB, deels gegroeid uit de Nationale Koninklijke Beweging (NKB), een conservatieve, royalistische verzetsgroep, organiseerde zich op militaire leest, met een provinciale bevelhebber en sectoroversten. In Genk zullen echter twee onderwijzers, Martin Vrijens en Jos Schutters, de BNB leiden. Hun burgermoed bekopen ze met de dood in het concentratiekamp Mauthausen. Latere verzetsleiders als Petrus de Ceulaer, Frans Kellens en Walter Fromont overleven de aanhoudingsgolf naar Mauthausen, waarnaar achtentwintig Genkenaren in juni 1942 werden getransfereerd. Veel militairen en politiemensen die zich vernederd voelden door de Duitse bezetter, sloten aan bij de BNB, die later het Geheim Leger (GL) werd. Dat Geheim Leger zou vooral na de successen in Normandië, aan het einde van de oorlog, de geallieerden ondersteunen. De leden meldden zich toen massaal in schuilplaatsen of refuges om mee te vechten tegen de nazi's, maar het GL wou ook de bestaande infrastructuur en zeker de haven van Antwerpen zo onafhankelijk mogelijk uit de oorlog laten komen. Naast het BNB/Geheim Leger was er het Onafhankelijkheidsfront met zijn gewapende arm, de Partizanen. Deze beweging werd gedomineerd door communisten en ging vooral na de inval van de nazi's in Rusland tot actie over. Sabotage stond daarbij centraal. In de Genkse mijnen, waar reeds in mei 1941 werd gestaakt, veranderde het parool: "Langzaam werken is goed, saboteren is beter." Maar ook het verschaffen van inlichtingen over de vijand en de sluikpers waren belangrijk.

De Partizanen voerden de terreur tegen de collaborateurs naar een hoogtepunt.

Liquidaties van SS'ers en VN'ers waren aan de orde van de dag.

Naast de twee grote verzetsgroeperingen bestonden er nog inlichtingsdiensten als Luc-Marc, Clarence, Bravery, Beaver-Baton, Groep G en de ontsnapingslijn voor neergestorte piloten, onder de naam Comète of Gebroken Vleugels.

Verder maakte het verzet zich verdienstelijk door onderduikmogelijkheden te geven aan jongens, die verplicht naar Duitsland moesten gaan werken. Het zette zich ook in voor Joden en voor ontsnapte Russische krijgsgevangenen. Kortom, het verzet, in de volksmond: "de witten," bewoog zich op heel wat terreinen.

Nadat de verzetsorganisaties vanaf 1941 vorm kregen, waarbij het aanschaffen van wapens bijzonder belangrijk was, zorgde de vijand zelf voor "munitie". Hatelijke decreten, zoals het verduisteren van de eigen woningen, nachtelijk uitgangsverbod en allerlei pesterijen (o.a. verbod om te dansen) leidden tot weerzin tegen de bezetter. Vooral de verplichte tewerkstelling in Duitsland zette vanaf oktober 1942 veel jongeren er toe aan om onder te duiken en zich te melden voor het verzet. De opgelegde rantsoenering, met de woekerhandel als gevolg, versterkte de afkeer tegen de Duitsers. Knorrende magen roepen verzet op. In 1943 zag het er na smadelijke nederlagen in de Sovjet-Unie heel wat minder riant uit voor de nazi's. In België staken de Partizanen vanaf maart 1943 een tandje bij. Sabotage van de oorlogseconomie stond daarbij centraal. De liquidatie van collaborateurs zorgde voor paniek bij "de zwarten".

In 1944 werd de binnenlandse strijd nog opgevoerd. Een heuse burgeroorlog tekende zich af. Tijdens de bevrijdingsdagen in september meldden zich veel "weerstanders van het laatste uur". Zo stelde Tony Lambrechts, bevelhebber van het Geheim Leger in Limburg, dat de groepering tijdens de donkere oorlogsjaren over ongeveer driehonderdvijftig mensen kon beschikken. Na de landing van de geallieerden in Normandië waren er dat zeventienduizend. Na de bevrijding... zeventigduizend. Deze "weerstanders van het laatste uur" bezorgden het verzet geen goede naam. Zij gingen zich vaak te buiten aan walgelijke vormen van zelfjustitie. Denken we maar aan het afknippen van de haren bij vrouwen die connecties hadden met de Duitsers. De treurige wijze waarop sommige verzetslui in het naoorlogse banditisme terecht kwamen, riep bij veel echte verzetslui weerzin op. Tijdens de oorlog had het verzet nogal wat overvallen op gemeentehuizen voor zijn rekening genomen: de diefstal van rantsoeneringszegels moest verzetskassen spijzen. Helaas hadden niet alle overvallers goede intenties. Het verschil tussen "mijn" en "dijn" was bij bepaalde elementen niet altijd even duidelijk. Sommige verzetslui hielden gestolen zegels achter. Hun weg naar de naoorlogse dievenbendes lag daardoor open. Een prachtig verzetshoofdstuk sloot zich niet altijd in schoonheid af. De duizenden die in concentratiekampen verdwenen, de piloten- en Jodenhelpers, de vele anonieme, al dan niet gedode verzetshelden zullen echter nooit uit ons collectief verleden verdwijnen. En hopelijk ook niet de honderddertien Genkse oorlogsslachtoffers, onder wie zestig weerstanders.

Als men achteraf de som maakt, is het onomkeerbaar: het verzet is in wezen de grootste burgerbeweging die dit land ooit gekend heeft.

— Roger Rutten
Genk, 2018

EN Cake for the Resistance

Resistance against an enemy is of all times. So it is somewhat surprising that after the war people in Flanders questioned the existence of the resistance movement, "Was there really resistance?" and "What form did that resistance take?" More than 5,000 were killed in the Battle of Belgium, often referred to in Belgium as "the 18 Days' Campaign". A further 5,000 innocent civilians lost their lives while fleeing their homes. Twenty-eight Genk citizens joined up and were killed. After the capitulation of the Belgian Army on May 28th 1940, thousands of youths were made German prisoners of war. This paved the way for resistance later on, but at the beginning of the war there was no talk of organized resistance against the enemy.

The Germans had taken the country by surprise in a Blitzkrieg. The counterforces first needed to catch their breath, but resistance was not long in coming: signposts were turned round to confuse advancing German troops, RAF badges were worn, initial contacts were established between members of the resistance and tricolour badges or ribbons showed that there were people living in Belgium who wanted to see their independence respected.

However, it was 1941 before there was any real organization of resistance groups. After a cautious start, the two leading resistance movements were formed: the Belgian National Movement (BNB/NMB) and the Independent Front (OF/FI).

Organization, groups

The BNB/NMB, which in part had grown out of the National Royalist Movement (NKB/MNR), a conservative, royalist resistance group, was organized along military lines with a provincial commanding officer and lieutenant-colonels. In Genk, however, the BNB/

NMB was led by two teachers, Martin Vrijens and Jos Schutters, who paid for their civil courage with death in the Mauthausen concentration camp. Later on resistance leaders like Petrus de Ceulaer, Frans Kellens and Walter Fromont survived the wave of arrests and transfer of 28 Genk citizens to Mauthausen in June 1942. Many members of the armed forces and policemen who felt humiliated by the occupier, joined the BNB/NMB, which later became the Secret Army.

Above all, that Secret Army supported the Allies after the successes in Normandy, at the end of the war. The members then reported in huge numbers to safe houses or refuges to join the fight against the Nazis, but the Secret Army also wanted the existing infrastructure, and the port of Antwerp in particular, to come out of the war as intact as possible.

Besides the BNB-NMB/Secret Army, there was the Independent Front with its Armed Partisans. This movement was dominated by Communists and it saw most of its action after the invasion of Russia by the Nazis. Sabotage was the main focus of that action. In Genk's mines, where people first went on strike in May 1941, the slogan changed to: "Working slowly is good, sabotage is better." But gathering intelligence about the enemy and the clandestine press were important too. The Partisans took the reign of terror against the collaborators to new heights. Liquidations of members of the Schutzstaffel (SS) and of members of the Flemish National League who collaborated with the Germans, were the order of the day.

Besides the two large resistance groups, there were also intelligence services like Luc-Marc, Clarence, Bravery, Beaver-Baton, Groep G and the Comet escape line for airmen shot down during a raid. Furthermore, the resistance helped youths go into hiding who would otherwise have to perform forced labour in Germany. The resistance was also instrumental in saving Jews from deportation and helping escaped Russian prisoners of war. In short, the resistance, popularly known as the "de witten" – the White Brigade – was active in many different areas.

After the resistance organizations started to take

shape in 1941 and carry out the very important task of acquiring weapons, the enemy itself provided 'ammunition'. Odious decrees, such as blacking out your home, night-time curfews and all kinds of harassments (including a ban on dancing) triggered a real hatred of the occupier. In particular, the obligatory labour camps in Germany prompted many youths to go into hiding from October 1942 and to join the resistance. The enforced rationing, which resulted in profiteering, only fuelled people's hatred of the Germans. Rumbling tummies incite resistance.

In 1943, after humiliating defeats in the Soviet Union, things looked much less favourable for the Nazis. In Belgium in March 1943 the Partisans began to step things up, not least by sabotaging the war economy. Liquidation of "de zwarten" – the blacks, i.e. the collaborators – caused panic among their ranks. In 1944 the internal struggle intensified, resulting in a veritable civil war. During liberation in September many 'eleventh-hour resistors' came forward. Tony Lambrechts, commander of the Secret Army in Limburg, remarked that the group could have some 350 people at its disposal during the dark years of war. After the landing of the Allies in Normandy, that was 7,000. After the liberation...70,000. These 'eleventh-hour resistors' often took self-justice to sickening lengths and gave the resistance a bad name. Women who had connections with the Germans had their hair cut off. Some members of the resistance took to post-war banditry, arousing the repugnance of many genuine resistance members. During the war the resistance accounted for quite a few surprise attacks on local government offices: ration coupons were stolen to feed resistance coffers. Unfortunately, not all the raiders had good intentions. Some of them clearly didn't know the difference between 'mine' and 'thine'. Some resistance members withheld stolen coupons, which found their way into the hands of post-war gangs of thieves.

Though an admirable chapter of resistance didn't always have such an admirable ending, the thousands who disappeared into concentration

camps, those who helped pilots and Jews, the many anonymous resistance heroes, some of whom paid with their lives, will always be part of our collective memory. And hopefully so will Genk's 113 Genk war victims, including the 60 members of the resistance

Do the sums and there is no disputing the fact that the resistance is actually the largest civil movement this country has ever known.

— Roger Rutten
Genk, 2018

HET VERZET | THE RESISTANCE

Aan hen die stierven voor Genk
To those who died for Genk
Lijst der politieke gevangenen van Genk
List of political prisoners of Genk

Gefusilleerden | Executed

- 1 - Jordens Jozef
- 2 - Jordens Emiel
- 3 - Grommen Jules
- 4 - Dorissen Frans
- 5 - Bergmans André
- 6 - Grieten Lucien

Overledenen | Deceased

- 7 - Bergmans Jan
- 8 - Monfort Viktor
- 9 - Michiels Jules
- 10 - Schickes Hubert
- 11 - Villé Robert
- 12 - Meganck Lucien
- 13 - Vrijens Martin
- 14 - Schutters Joseph
- 15 - Misley Jan
- 16 - Akkermans Clarence
- 17 - Planterose Emiel
- 18 - Schaeken Louis
- 19 - Opendroemer Jean Henri René
- 20 - Sneykers Jan
- 21 - Rerren Alexander
- 22 - Ziellinski Jan
- 23 - Pinter Willy
- 24 - Wolfs Mathieu
- 25 - Pinter Aloïs
- 26 - Kneba Jan
- 27 - Salle Oscar
- 28 - Caelen Ernest
- 29 - Lemmens Gustaaf
- 30 - Drozdzyński Czesław (César)
- 31 - Verschaeve Nestor
- 32 - Bulckens Pierre
- 33 - Godderie Antoine
- 34 - Spychala Władisław
- 35 - Monfort Celestin
- 36 - Orens Theophil
- 37 - Blootko Jan

Vermisten | Missing

- 38 - Indestege Jozef
- 39 - Nuyts Jan
- 40 - Woters Jozef
- 41 - Geraerts Robert
- 42 - Audrit Jean
- 43 - Gilkinet Damien
- 44 - Joris Henri
- 45 - Dol Pierre
- 46 - Meus René
- 47 - De Wilde Théophile
- 48 - Popowski Frans
- 49 - Vandenhove Karel
- 50 - Brussov Frederik